

**Prof. dr. Jan Willem Duyvendak
Dr. Monique Stavenuiter**

Working Fathers, Caring Men

Reconciliation of Working Life and Family Life

SAMENVATTING

Kromme Nieuwegracht 6

3512 HG Utrecht

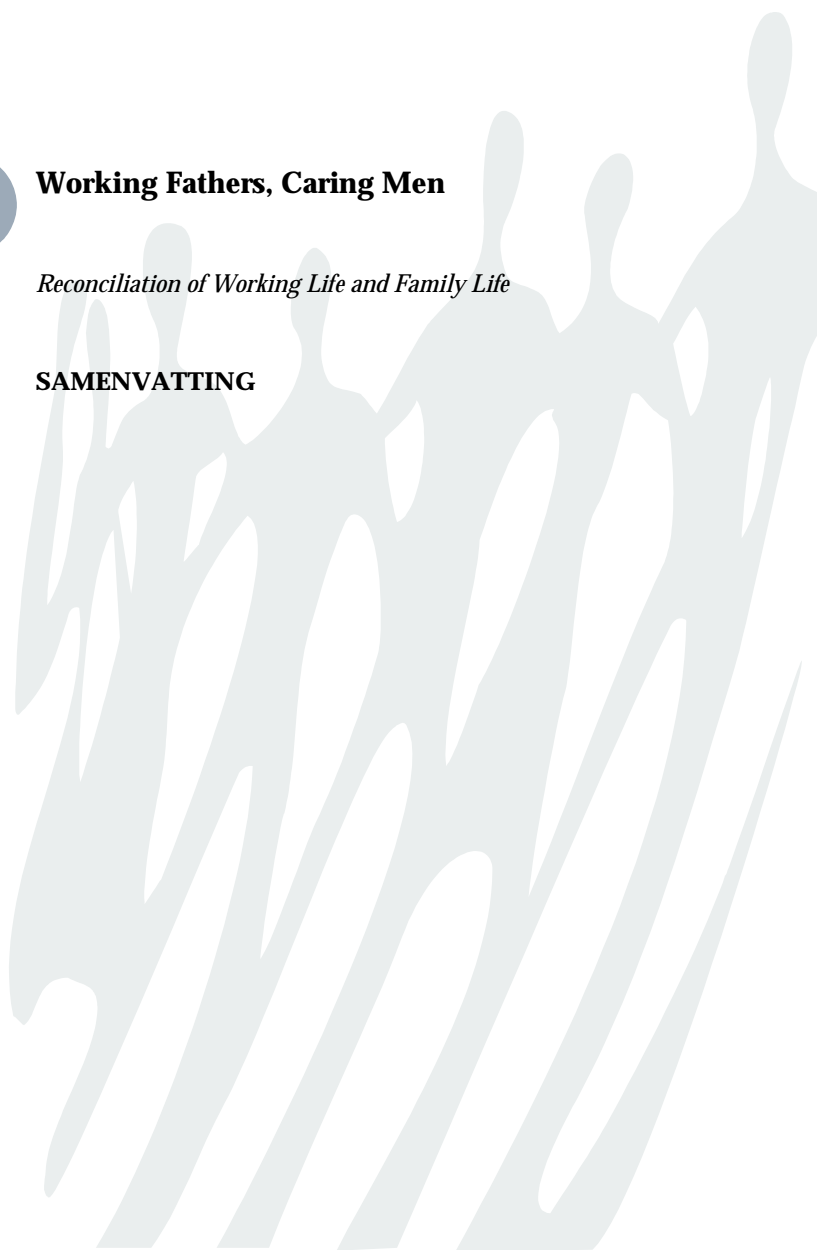
Telefoon 030-2300799

Fax 030-2300683

e-mail: secr@verwey-jonker.nl

www.verwey-jonker.nl

15 september 2004

Contents

Acknowledgements

1 Men and the Issue of Reconciliation

- 1.1 The need for change
- 1.2 Men and reconciliation: what is the problem?
- 1.3 Conceptualising change

2 Reconciliation of Work and Family Life in Europe

- 2.1 Introduction
- 2.2 Flexible working patterns
- 2.3 Leave schemes
- 2.4 Tax systems and financial support for families
- 2.5 Childcare facilities
- 2.6 Reconciliation and welfare state regimes

3 Tasks within Household and Family

- 3.1 Introduction
- 3.2 Distribution of tasks within the household
- 3.3 Shopping: a gender-neutral task
- 3.4 The laundry: a female task
- 3.5 Visiting the baby clinic: a task in transition
- 3.6 Comparison of case studies

4 Exceptional Households

- 4.1 Introduction
- 4.2 Background information
- 4.3 Typology
- 4.4 Realisation
- 4.5 Realisation versus typology
- 4.6 The effect circumstances have on the distribution of tasks

5 Good Practices in Sweden, Spain and France

- 5.1 Introduction
- 5.2 Sweden: an ideology of fatherhood
- 5.3 Spain: making up lost ground
- 5.4 France: public arrangements and a private issue
- 5.5 Conclusion

6 A New Policy Agenda

- 6.1 Introduction
- 6.2 Objectives
- 6.3 Methods
- 6.4 Back to the future
- 6.5 A recipe for change

Appendix 1 Leave Schemes in the European Union

Appendix 2 Typology and Realisation of Tasks

Samenvatting

References

Samenvatting

De afgelopen decennia zijn in Europa vrouwen meer gaan werken, maar mannen zijn niet evenredig meer gaan zorgen. De verdeling van zorgtaken in huishouden en gezin tussen de seksen is ongelijk. Beschouwt de politiek dit als een probleem en een kwestie waar het sociaal beleid in de Europese landen iets aan moet doen? Of is de taakverdeling thuis vooral een privé-zaak die ook maar beter thuis aan de keukentafel kan worden opgelost? Uit ons onderzoek blijkt dat de huidige taakverdeling tussen de seksen een probleem is voor zover deze verdeling de keuzevrijheid van mensen belemmert en er dus weinig te kiezen is. Met name voor vrouwen is binnen de bestaande verdeling de keuzevrijheid te beperkt als ze meer willen werken.

Uit dit rapport blijkt dat verandering van de bestaande situatie mogelijk is. Het doel van deze verandering is niet een precies gelijke verdeling in taken tussen man en vrouw, maar wel dat beide seksen in principe alle taken in huishouden en gezin kunnen gaan uitvoeren, dus mannen ook de zogenoemde 'vrouwelijke' zorgtaken en vrouwen de 'mannelijke'. De bestaande taakverdeling wordt beïnvloed door drie typen condities, op respectievelijk het macro-, het meso- en het microniveau. De condities zijn zowel van invloed op de mate waarin mannen zorgen (de kwantiteit) als op het soort taken die ze verrichten in huishouden en gezin (de kwaliteit).

Als eerste stap zijn in het onderzoek voor verschillende Europese landen de macrocondities in kaart gebracht. Deze macrocondities hebben betrekking op tijd (flexibele werktijden en verlofregelingen), geld (belastingssystemen) en voorzieningen (voorzieningen voor kinderopvang). Voor een eerlijker verdeling van alle arbeid- en zorgtaken blijkt het nodig dat er goede nationale regelingen bestaan voor kinderopvang, ouderschapsverlof, levensloopregelingen, het recht op parttime werk et cetera. Deze regelingen zijn vooral van belang bij het zetten van de eerste stappen op weg naar een rechtvaardiger verdeling: mannen zullen binnenshuis meer taken op zich kunnen nemen, vrouwen zullen hierdoor meer buitenshuis kunnen gaan werken.

Maar ook al zijn er gunstige macrocondities waaronder mannen zouden kunnen gaan zorgen (bijvoorbeeld ruime mogelijkheden om flexibel te werken, ruime verlofregelingen en een belastingstelsel dat de tweeverdiener bevoordeelt boven de traditionele kostwinner), dan blijkt het vervolgens nog zeer de vraag of mannen ook alle zorgtaken (in huishouden en gezin) op zich nemen. Uit het onderzoek blijkt dat mannen een duidelijke voorkeur hebben voor bepaalde huishoudelijke taken (zoals boodschappen doen en koken) en dat ze andere huishoudelijke taken (schoonmaken en wassen) niet of minder doen. Ook hebben mannen een voorkeur voor kindzorgtaken boven huishoudelijke taken. Er is, althans wat de mannen betreft, een duidelijke hiërarchie in het uitvoeren van taken.

Vervolgens hebben we onderzocht wat maakt dat mannen bepaalde taken wel en andere niet of nauwelijks verrichten. Dit wordt uitgewerkt aan de hand van

drie taken, te weten: de boodschappen, de was en het bezoek aan het consultatiebureau. De beschrijving van deze taken laat zien dat het mogelijk is dat een bepaalde huishoudelijke taak (bijvoorbeeld de boodschappen) zijn vrouwelijke connotatie verliest, waardoor er vervolgens voor mannen geen belemmering meer is om deze taak uit te voeren. Een stimulerende factor is bijvoorbeeld dat een taak onderdeel is van een 'keten'. Mannen die koken vinden het normaal om ook de boodschappen te doen en mannen die 's ochtends hun kinderen aankleden zullen zich druk gaan maken over de beschikbaarheid van schone kinderklaren. Het onderzoek laat ook zien dat zichtbaarheid van een taak en een grotere tolerantie ten aanzien van het mogen maken van fouten, belangrijke factoren zijn die maken dat mannen huishoudelijke taken gaan uitvoeren.

Niet alleen de taken transformeren, ook het gedrag van mannen zelf kan – afhankelijk van de context waarin ze zich bevinden – veranderen. In dit onderzoek is dit onderzocht aan de hand van drie – wat wij genoemd hebben – exceptional practices. De 'standaardpraktijk' is een leefeenheid bestaande uit een man, vrouw en kind(eren), de man werkt buitenshuis en op reguliere tijden (globaal van 9-17 uur) en de vrouw is (grotendeels) verantwoordelijk voor huishoudelijke en zorgtaken. We spreken van een exceptional practice wanneer de man of op niet-reguliere werktijden werkt, of een ongewoon werkpatroon heeft, of deel uitmaakt van een bijzonder type huishouden. In totaal zijn aldus dertig huishoudens bij het onderzoek betrokken, bestaande uit de huishoudens van homovaders, ploegendienstmannen en telewerkers.

De belangrijkste conclusie van het onderzoek naar de exceptional practices is dat opvattingen en preferenties van mannen ten aanzien van de taakverdeling tussen mannen en vrouwen sterk verbonden zijn met de mogelijkheden die mannen hebben om te zorgen en te werken. In huishoudens waar al een gelijkere taakverdeling tot stand is gekomen, blijken de competenties van mannen, hun preferenties en de traditie waarin ze zijn opgegroeid, er niet of nauwelijks meer toe te doen. De opinies van mannen blijken rekbaar te zijn als mannen door veranderde omstandigheden (andere werktijden, werkpatronen of een alternatieve huishoudvorm) bepaalde taken wel moeten doen. Ook (vermeende?) gebrekkige competenties blijken dan opeens nog maar een kleine of zelfs geen rol meer te spelen. Het 'alleen' thuis zijn met de kinderen blijkt een belangrijke stimulans voor mannen om zorgtaken ook werkelijk te verrichten. Een vergelijkbare conclusie werd eerder ook in Noors onderzoek naar mannen met ouderschapsverlof getrokken.

In de meeste Europese landen blijkt de kwestie van een eerlijker verdeling van arbeid en zorg tussen mannen en vrouwen urgent te zijn. In dit onderzoek werden ook enkele good practices bestudeerd, namelijk in een Noord-Europees land (Zweden), een Midden-Europees land (Frankrijk) en een Zuid-Europees land (Spanje). Binnen de context van het land (de macrocondities) zijn we op zoek gegaan naar goede voorbeelden die betrekking hebben op het stimuleren van mannen om kindzorg- en huishoudelijke taken op zich te gaan nemen. We hebben daarbij vooral gekeken naar vernieuwende initiatieven op het lokale niveau.

Zweden heeft van oudsher een traditie van overheidsbemoediging met de rol van vaders. In dit verband zijn door lokale overheden verschillende initiatieven ontwikkeld die direct van invloed zijn op de kindzorgtaken die mannen binnen het huishouden verrichten. Overigens bleken deze initiatieven zich te beperken tot kindzorgtaken. Het aan de orde stellen van de bestaande taakverdeling van mannen en vrouwen met betrekking tot huishoudelijke taken, blijkt ook in Zweden moeilijker bespreekbaar te zijn. In dit verband is het opvallend dat dit in Spanje nadrukkelijk wel gebeurt. Zowel op het lokale niveau als in landelijke overheids campagnes stimuleert de Spaanse overheid mannen om meer zorgtaken te gaan verrichten (het gaat daarbij zowel om huishoudelijke als om kindzorgtaken). De 'voorlijkheid' van Spanje heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat Spanje op

dit moment binnen Europa bezig is met een inhaalslag. In Frankrijk, ten slotte, blijkt het moeilijk het onderwerp mannen en zorg op de beleidsagenda te krijgen. Dit heeft vooral te maken met de Franse angst voor overheidsbemoeienis met 'privé-zaken'. Langzaam maar zeker begint echter ook in Frankrijk een klimaat te ontstaan waarin dit wel mogelijk wordt, omdat beleidsmakers onderkennen dat het afzijdig blijven van 'privé-zaken' ertoe leidt dat vrouwen systematisch veel zwaarder worden belast dan mannen, wat uiteindelijk grote nadelige gevolgen heeft voor de mogelijkheid van vrouwen om te participeren in het openbare leven.

De vraag of de overheid zich moet bemoeien met de taakverdeling van mannen en vrouwen achter de voordeur wordt door welhaast alle betrokkenen in dit onderzoek dan ook met 'ja' beantwoord. Immers, als vrouwen (volgens Europees en nationaal beleid) geacht worden meer te werken, zal daar een verlichting van zorgtaken tegenover moeten staan. Vervolgens is het wel de vraag hoever de overheid daarin kan gaan en wat beleidsmakers kunnen doen om de zorgtaken van mannen te vergroten. Het blijft van groot belang kwalitatief goede macroarrangementen (zoals ouderschapsverlof, mogelijkheden voor deeltijdarbeid en kinderopvang) te ontwikkelen. Maar van hoe groot belang ook, dit blijkt niet afdoende. Daarom zal de politiek ook voorwaarden moeten scheppen op het micro- en mesoniveau. Dit kan op verschillende manieren: door communicatiecampagnes, door het ontwikkelen van lokale initiatieven en/of door het inzetten van professionals die met ouders en kinderen werken. Het zal duidelijk zijn dat dit een kwestie is van lange adem, maar de trend naar een rechtvaardiger verdeling van arbeid en zorgtaken tussen vrouwen en mannen is in de landen van de Europese Unie onmiskenbaar ingezet.

References

- Barrère-Maurisson, M. (2003). *Travail, famille: le nouveau contract*. Paris: Editions Gallimard.
- Barrère-Maurisson, M., River, S., & Marchand, O. (2000). *Working Time, Parental Time. Parental Burden: A Part-time Job*. Premières Informations et Premières Synthèses de la Dares, 2000.05, no 20.1. (mai 2000).
- Beets, G. (1999). Education and Age at First Birth. *Demos*, 14.
Online: <http://www.nidi.nl/public/demos/>.
- Bergman H., & Hobson, B. (2002). Compulsory Fatherhood: The Coding of Fatherhood in the Swedish Welfare State. In B. Hobson & D. Morgan (Eds.). *Making Men into Fathers: Men, Masculinities and the Social Politics of Fatherhood* (pp. 125-173). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bettio, F., & Plantenga, J. (2004). Comparing Care Regimes in Europe. *Feminist Economics* 10, 1, 85-113.
- Bonino, L. (2003). *Men, Conciliation within the Household and Pathways towards Change* ("Hombres, conciliación en lo doméstico y caminos hacia el cambio", translation by S. ter Woerds). Madrid: published research paper.
- Bozett, F.W., & Hanson, S.M.H. (Eds.). (1991). *Fatherhood and Families in Cultural Context*. New York: Springer Publishing Company.
- Brandth B., & Kvande, E. (1998). Masculinity and Child Care: the Reconstruction of Fathering. *The Sociological Review*, 46, 2, 293-313.
- Brandth, B., & Kvande, E. (2003). Father Presence in Childcare. In A.M. Jensen & L. McKee, (Eds.). *Children and the Changing Family*. (pp.61-75) London: Routledge Falmer.
- Bradshaw, J., Ditch, J., Holmes, H., & Whiteford, P. (1993). *Support For Children. A Comparison of Arrangements in Fifteen Countries*. London: HMSO.
- Broek, A. van den, Knulst, W., Breedveld, K. (1999). *Naar andere tijden? Tijdsbesteding en tijdsordening in Nederland 1975-1995*. Den Haag: SCP.

- Bruning, G., & Plantenga, J. (1999). Parental Leave and Equal Opportunities: Experiences in Eight European Countries. *Journal of European Social Policy*, 9, 3, 195-209.
- Brunt, E. & Ariëns, C., (1990). *Vrouwen gezocht voor mannenwerk*. Amsterdam: SUA.
- Burgess, A. (1997). *Fatherhood Reclaimed. The Making of the Modern Father*. London: Vermilion.
- Carp (2003). "Noorse toestanden" in *Carp*. January 2003.
- Latten, J., & Pool, M. (2002). Vaders en moeders in een nieuwe rol. *Maandstatistiek van de bevolking*, 50, 10. 8-12.
- Cieraad, I. (1998). Wassen, drogen, strijken, een beeldverhaal. In Oldenziel, R., & Bow, C. (Eds.). *Schoon genoeg, huisvrouwen en huishoudtechnologie in Nederland 1898-1998*. Nijmegen: Sun.
- Coltrane, S. (1996). *Family Man: Fatherhood, Housework, and Gender Equity*. New York: Oxford University press.
- Corneau, G. (2000). *Afwezige vaders, verloren zonen. Over de mannelijke identiteit*. Utrecht: Kosmos-Z&K Uitgevers. (Or: 1991 *Absent Fathers, Lost Sons*).
- Council of the European Community. *Council Recommendation 92/241/EEC of 31 March 1992 on Childcare*. Online: <http://europa.eu.int/eur-lex/en/>.
- Council of the European Community. *Directive 92/85/EEC of 19 October 1992 on the introduction of measures to encourage improvements in the safety and health at work of pregnant workers and workers who have recently given birth or are breastfeeding*. Online: <http://europa.eu.int/eur-lex/en/>.
- Council of the European Community. *Directive 96/34/EC of 3 June 1996 on the framework agreement on parental leave concluded by UNICE, CEEP and the ETUC*. Online: <http://europa.eu.int/eur-lex/en/>.
- Delemarre, N.J.M. (2001). *Kinderopvang in gemeenten. De monitor over 1999*. Den Haag: Vereniging van de Nederlandse Gemeenten.
- Demos, J. (1986). The Changing Faces of Fatherhood. In: J. Demos (Ed.). *Past, Present and Personal. The Family and the Life Course in American History* (pp. 41-68). New York: Oxford University press.
- Dench, G. (1997). The Place of Men in changing Family Cultures. *Work, Employment & Society*: 11, 2, 384.
- Department of Trade and Industry Employment Relations, Online: <http://www.dti.gov.uk/er/individual/legislation.htm>
- Dingeldey, I. (2001). European Tax Systems and their Impact on Female Employment. *Journal of Social Policy*, 30, 4, 653-672.

- Dongen, M. van, Frinking, G., & Jacobs (Ed.). (1995). *Changing Fatherhood: a multi-disciplinary Perspective*. Amsterdam: Thesis Publishers.
- Doorne-Huiskes, A., van, Hoof, J. van & Roelofs, E. (1995). *Women and the European Labour Markets*. London: Paul Chapman Publishing.
- Duindam, V., & Spruyt (1997). Caring Fathers in the Netherlands. *Sex Roles* 36, 3-4, 149-170.
- Duindam, V. (1997). *Zorgende vaders. Over mannen en ouderschap, zorg, werk en hulpverlening*. Amsterdam: Van Genneep.
- Duindam, V. et. al. (1999). *Ruimte voor mannen. In de hulpverlening, in de wetenschap, in de alternatieve hoek*. Amsterdam: Van Genneep.
- Dulk, L. den (2001). *Work-Family Arrangements in Organisations. A Cross-National Study in the Netherlands, Italy, The United Kingdom and Sweden*. Amsterdam: Rosenberg Publishers.
- Dulk, L. den, Doorne-Huiskes, A. van, & Schippers, J. (Eds.). (1999). *Work-Family Arrangements in Europe*. Amsterdam: Thela Thesis.
- Duyvendak, J.W., Koopmans, R., Heijden, H.A. van der, & Wijmans, L. (1992). *Tussen Verbeelding en macht. 25 jaar nieuwe sociale bewegingen in Nederland*. Amsterdam: SUA.
- Duyvendak, J.W. (1995). *The Power of Politics. New Social Movements in France*. Boulder (Co.): Westview Press.
- Ehrenberg, R.G., & Smith, R.S.S. (1994). *Modern Labor Economics: Theory and Public Policy*. fifth edition. New York: HarperCollins College Publishers.
- Ellingsæter, A.L. (2003). "The Complexity of Family Policy Reform: the Case of Norway". *European societies*, 5, 4, 419-443.
- Escobedo, A. (1999). Work-Family Arrangements in Spain: Family Adjustments to Labour Market Imbalances. In L. den Dulk, A. van Doorne-Huiskes & J. Schippers (Eds.). *Work-Family Arrangements in Europe* (pp. 103-129). Amsterdam: Thela Thesis.
- European Industrial Relations Observatory (EIRO) (2001). *Working Time Developments and the Quality of Work*. Online: <http://www.eiro.eurofound.ie/2001/11/study/TN0111143S.html>.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity Press.
- Esping-Andersen, G. (1999). *Social Foundations of Postindustrial Economies*. Oxford: Oxford University Press.

Esping-Andersen, G. (2001). Two Societies, one Sociology, and no Theory. *British Journal of Sociology*, 51, 1, 59-77.

European Commission (EC). Employment and Social Affairs (2002). *Employment in Europe. Recent Trends & Prospects*, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

European Commission (EC). Employment and Social Affairs, Equality between Women and Men (1998). *Gender Use of Time. Three European Studies*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

European Commission (EC). Employment and Social Affairs, Equal opportunities for Women and Men and Matters Regarding Families and Children, DG V (1998). *Care in Europe*. Joint report of the "Gender and Employment" and the "Gender and Law" Groups of Experts. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. (1997). *Second European Survey on Working Conditions*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. (2001). *Third European Survey on Working Conditions 2000*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

European Network 'Family and Work' and 'New ways to Work'. (1998). *Parental Leave in European Union Countries*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Eurostat. (1993). *Labour Force Survey Results 1992*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Eurostat. (1997). *Labour Force Survey Results 1996*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Eurostat. (1998). *Labour Force Survey Results 1997*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Eurostat, New Cronos Database. (1998). *Earnings in Manufacturing Industries* (not published).

Eurostat. (2002a). *Statistics in Focus*, Population and Social Condition, n. 9. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Eurostat. (2002b). *Feasibility Study on the availability of comparable Child Care Statistics in the European Union*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Evans, J.M. (2001). *Firms Contribution to the Reconciliation between Work and Family Life*, Labour Market and Social Policy, Occasional papers No. 48, Paris: OECD.

Fagnani, J., & Letablier, M. (2003). S'occuper des enfants au quotidien: mais que font donc les pères? Les enseignements d'une enquête auprès de parents de jeunes enfants. *Droit Social*, 3, 251-260.

Fagnani, J. (2003). *La politique familiale en France: ombres et lumières*. Résumé de l'intervention au Transnational Meeting in Prato. Project Equal "Rennes, égalité des temps".

Falk, P., & Campbell, C. ed. (1997). *The Shopping Experience*. London: Sage Publications, TCS series.

Fildes, V.A. (1986). *Breasts, Bottles and Babies. A History of infant Feeding*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Fouarge, D., & Baaijens (2003). *Veranderende arbeidstijden. Slagen werknemers er in hun voorkeuren te realiseren?* Tilburg: OSA-publicatie A 199.

Fouarge, D., Kerkhofs, M.J.M., & Vosse, M. (2000). Wenstijdwet en krappe arbeidsmarkt. *ESB*, 2000, 768-770.

Fouarge, D.J.A.G. et.al. (1999). *Trendrapport. Aanbod van arbeid 1999*. Den Haag: Servicecentrum Uitgevers. OSA-publicatie A 169.

Fürst, Gunilla (1999). *Sweden, the Equal Way*. Stockholm: Swedish Institute.

Gauthier, A.H. (1996). *The State and the Family. A comparative Analysis of Family Policies in Industrialized Countries*. Oxford: Clarendon Press.

Gauthier, A.H. (2000). *Public Policies Affecting Fertility and Families in Europe: A Survey of the 15 Member States*. Paper prepared for the European Observatory on Family Matters; Annual Seminar 2000: Low Fertility, Families and Public Policies, Sevilla (Spain), 15-16 September 2000.

Gerstel, N., & Gallagher, S.K. (2001). Men's Caregiving. Gender and the contingent Character of Care. *Gender and Society*, 15, 2, 197-217.

Grift, Y.K., Mertens, E.H.M., Schippers, J.J., & Siegers, J.J. (1995). Op weg naar gemencipeerde arbeidspatronen. Een onderzoek naar de voorkeuren voor arbeidstijden van vrouwen en mannen. *Sociaal Maandblad Arbeid*, 50, 4, 222-233.

Grift, Y.K. (1998). *Female Labour Supply. The Influence of Taxes and Social Premiums*. Ph.D. thesis, Utrecht.

Grünell, M. (2001). *Mannen zorgen, verandering en continuïteit in zorgpatronen*. Proefschrift. University of Amsterdam.

Grünell, M. (2003). De zorg van mannen. Koesteren en kost winnen in een overgangstijd. *Sociologische Gids*, 50, 4, 392-407.

Guillemard, A.M. (2001). *The Advent of a flexible Life Course and the Reconfiguration of Welfare*. Keynote speech, Conference Social Policy, Marginalisation, and Citizenship, Aalborg University Denmark, 2-4 November 2001.

Gustafsson, S. (1992). Separate Taxation and Married Women's Labor Supply: A Comparison of West Germany and Sweden. *Journal of Political Economics*, 5, 61-85.

Haan, F. de (1992). *Sekse op kantoor: over vrouwelijkheid, mannelijkheid en macht Nederland 1860-1940*. Hilversum: Verloren.

Haas, L. (1992). *Equal Parenthood and Social Policy: A Study of Parental Leave in Sweden*. Albany, New York: SUNY Press.

Haas, L., & Hwang, Ph. (2000). Programs and Policies promoting Women's Economic Equality and men's Sharing of Child Care in Sweden. In L. Haas, P. Hwang & G. Russell ed. (2000). *Organization Change and Gender Equity: International Perspectives on Fathers and Mothers in the Workplace* (pp. 133-161). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Habekothé, H.T. (1995). *Opvoedingsproblemen op consultatiebureaus. Onderkennen en adviseren*. Proefschrift Universiteit van Amsterdam.

Halvorsen, K. (2002). Unemployment and (Un)employment Policies in Norway: the Case of an affluent but oil-dependent Economy: the Paradox of Plenty?. In J.G. Andersen, J. Clasen, W. van Oorschot, & K. Halvorsen (Eds.). *Europe's new State of Welfare. Unemployment, Employment Policies and Citizenship* (pp. 163-179). Bristol, Great Britain.

Hobson, B., & Morgan, D. (2001). *Making Men into Fathers. Men, Masculinities and the Social Politics of Fatherhood*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hochschild, A. (1990). *The Second Shift*. New York: Avon Books.

Højgaard, L. (1997). Working Fathers - Caught in the Web of the Symbolic Order of Gender. *Acta Sociologica*, 40, 245-261.

Instituto de La Mujer (Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales). (2001). *Las Mujeres en Cifras 1996-2000*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

Jacobs, M. (1998). *Vaders in spe. Over de kindwens van mannen en hun voorstelling van het vaderschap*. Lisse: Swets & Zeitlinger publishers; Proefschrift Universiteit Leiden.

Jacobs, M. (1995). The Wish to become a Father: How do Men decide in favour of Parenthood? In M. van Dongen, G. Frinking, & M. Jacobs (Eds.). *Changing Fatherhood: a multidisciplinary Perspective* (pp. 67-85). Amsterdam: Thesis Publishers.

Jager, J.L. de (1995). *Arm en rijk kunnen bij mij hun inkopen doen: de geschiedenis van Albert Heijn en Koninklijke Ahold*. Baarn: Trion.

- Jager, J.L. de (1998). *Albert Heijn : De memoires van een optimist*. Amsterdam: Ooievaar.
- Jansen, M. (2002). *Waardenoriëntaties en partnerrelaties*. Proefschrift Universiteit Utrecht.
- Jonge, A. de, & De Olde, C. (1994). *Hoe ouders het werk delen: onderzoek naar de totstandkoming van de verdeling van het betaalde werk en het werk thuis tussen partners met jonge kinderen*. Den Haag: Ministerie SZW.
- Kamerman, S.B. (2000a). Early Childhood and Care: An Overview of Developments in the OECD countries. *International Journal of Educational Research*, 33, 7-29.
- Kamerman, S.B. (2000b). Parental Leave Policies: An Essential Ingredient in Early Childhood Education and Care policies. *Social policy report*, 14, 2, 3-15.
- Knecht-van Eekelen, A. de (1999). Zuigelingenvoeding in Nederland. Over de modernisering van een traditie (1870-1920). In B. Henkes, A.H. van Otterloo, M. Schrover, & M. Stavenuiter et.al. (Eds.). *Voeden en opvoeden. Jaarboek voor Vrouwen-geschiedenis* (pp. 24-50). Amsterdam: Stichting beheer IISG.
- Knijn, T. (1990). Hij wil wel, maar hij kan niet: over zorgend vaderschap en mannelijke genderidentiteit. *Psychologie en maatschappij*, 51, 99-111.
- Knijn, T., Nunen, A. van & Avort, A. van der (1994). Zorgend vaderschap. *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift*, 20, 3, 70-97.
- Knijn, T. (1997). Keuze voor en beleving van moederschap en vaderschap. In M. Niphuis-Nell (Ed.). *Sociale atlas van de vrouw. Deel 4 Veranderingen in de primaire leef sfeer* (pp. 223-245). Rijswijk: SCP.
- Knijn, T. (1995). Towards Post-Paternalism? Social and theoretical Changes in Fatherhood. In Dongen, M. van, et al. (Eds.). *Changing Fatherhood. A Multidisciplinary Perspective*. Amsterdam: Thesis Publishers.
- Koopmans, I., & Schippers, J.J. (2003). *Female Employment and Family Formation. The Institutional Context*. Paper prepared for the joint meeting of MoCho, FENICS, DynSoc and AGIR, Brussels, 18-20 February 2003, Utrecht School of Economics, University Utrecht.
- Koopmans, R. (1995). *Democracy from Below*. Boulder (Co.): Westview Press.
- Kremer, M. (2002). *Welfare States and the moral Predicament of Caring. A European Comparison*. Paper presented at the conference Social Values, Social Policies, European Social Policy Research Network, Tilburg, 29-31 august 2002.
- Kremer, M. (2000). *Geven en claimen, burgerschap en informele zorg in Europees perspectief*. Utrecht: NIZW.
- Kriesi, H., Koopmans, R. Duyvendak, J.W., & Giugni, M. (1995). *New Social Movements in Western Europe*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

- Lamb, M.E. (1998). Vaders. Een inleidend overzicht. In *Vaders. Speciale uitgave van Kind en Adolescent*. 19, 1, 3 - 22.
- Leibfried, S. (1992). Towards a European Welfare State: On Integrating Poverty Regimes in the European Community. In Z. Serge & J.E. Kolberg (Eds.). *Social Policy in a Changing Europe* (pp. 245-280). Frankfurt: Campus Verlag.
- Lenning, A. van, & Willemsen, T.M. (2001). Minder vanzelfsprekend maar nog steeds gewoon. Sekseverschillen in taakverdeling bij moderne gezinnen. *Tijdschrift voor Genderstudies*, 4, 3, 5-19.
- Lewis, J. (Ed.). (1998). *Gender Social Care and Welfare state. Restructuring in Europe*. Aldershot: Ashgate.
- Lieburg, M.J. van (Ed.). (2001). *Een eeuw consultatiebureau in Nederland 1901-2001. Facetten van de medisch-preventieve zorg aan zuigelingen en peuters in verleden en heden*. Rotterdam: Erasmus publishing.
- Lister, R. (1997). *Citizenship: Feminist Perspectives*. Basingstoke: Macmillan.
- Loo, J. van der, (Ed.). (1996). *Vaders in zicht. Verslag van een conferentie over vaders en hulpverlening*. Utrecht: TransAct.
- Major, B. (1993). Gender, Entitlement, and the Distribution of Family Labor. *The Journal of Social Issues*, 49, 3, 141-160.
- Marsiglio, E. (Ed.). (1995). *Fatherhood; contemporary Theory, Research and Social Policy*. Californië: Thousand Oaks: Sage.
- Marsiglio, W., Day, R.D., & Tamb, M.E., (2000). Exploring Fatherhood Diversity: Implications for Conceptualizing Father Involvement. *Marriage & Family Review*, 29, 4, 269-294.
- Maruani, M. (2003). *Travail et emploi des femmes*. Paris: Editions la Découverte.
- Mayer, K.U. (2001). The paradox of global social change and national path dependencies: life course patterns in advanced societies. In Woodward, A. & M. Kohli (Eds.). *Inclusions and Exclusions in European Societies* (pp. 89 - 111). London: Routledge.
- Méda, D. (2002). La conciliation vie professionnelle-vie familiale. *Bulletin de la coordination nationale et transnationale (Equal)*, 4, 1-11.
- Meuldijk, E. (1996). *Bedien u zelf, op z'n Amerikaans: de introductie van de zelfbediening in de levensmiddelendetailhandel in Nederland 1948-1968*. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam.
- MISSOC, Mutual Information System on Social Protection in the EU Member States and the European Economic Area. *Social Protection in the Member States of the Community and the European Economic Area. Situation on 1st January 2001*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

- Moss, P., & Deven, F. (1999). *Parental Leave: Progress or Pitfall? Research and Policy Issues in Europe*. Brussel: NIDI/CBGS Publication 35.
- Mozes-Philips, M., & Wester, F. (1993). *Zorgen voor de toekomst; een onderzoek naar carrièreperspectieven van zorgende vaders*. The Hague: Ministry of Employment and Social Affairs.
- Naldini, M. (1999). *Evolution of Social Policy and the institutional Definition of Family Models. The Italian and Spanish Cases in Historical Comparative Perspective*. Florence: European University Institute, Department of Social and Political Sciences.
- Näsman, E. (1999). Sweden and the Reconciliation of Work and Family life. In L. den Dulk, A. van Doorne-Huiskes & J. Schippers (Eds.). *Work-Family Arrangements in Europe* (pp. 131-149). Amsterdam: Thela Thesis.
- Niphuis-Nell, M. (Ed.). (1997). *Sociale atlas van de vrouw. Deel 4 Veranderingen in de primaire leefstijl*. Rijswijk: SCP.
- OECD. (1990). *Employment Outlook 1990*. Paris: OECD.
- OECD. (1999-2000). *Early Childhood Education and Care policy. Back ground reports, different countries*. Paris: OECD.
- OECD. (2001a). *Employment Outlook 2001*. Paris: OECD.
- OECD. (2001a). *Starting strong. Early Childhood Education and Care*. Paris: OECD.
- OECD. (2002). *Taxing Wages 2000-2001*. Paris: OECD.
- OECD. *Labour market statistics*. Online:
<http://www1.oecd.org/scripts/cde/members/lfsindicatorsauthenticate.asp>
- Oldenziel, R. (1996). *Huishouden in Nederland in de twintigste eeuw*. Eindhoven: Stichting Historie der Techniek.
- O'Reilly, J., Cebrián, I., & Lallement, M. (Eds.). (2000). *Working-Time Changes. Social Integration Through Transitional Labour Markets*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Orloff, A.S. (1993). Gender and the Social Rights of Citizenship: The Comparative Analysis of Gender Relations and Welfare States. *American Sociological Review*, 58, 3, 303-328.
- Overbeek, N. van. (2002). *We zijn natuurlijk wel carrièremannen: in gesprek met mannelijke en vrouwelijke managers over arbeid en zorg*. Nijmegen: KUN.
- Parr, J. (1997). What makes Washday less blue? Gender, Nation, and Technology Choice in postwar Canada. *Technology and Culture*, 38, 1, 153-186.
- Pels, T. (2000). Muslim Families from Morocco in the Netherlands; Gender Dynamics and Fathers' Roles in a Context of Change. *Current Sociology*, 48, 4, 75-93.

- Pels, T. (2002). *Autochtone vaders, opvoeding en opvoedingsondersteuning*. Interne notitie. Verwey-Jonker Instituut Utrecht.
- Pierson, P. (Ed.). (2001). *The new Politics of the Welfare State*. Oxford: Oxford University Press.
- Plantenga, J. (1995). Labour-Market Participation of Women in the European Union. In A. van Doorne-Huiskes, J. van Hoof, & E. Roelofs (Eds.). *Women and the European Labour Markets*. (pp. 1-14). London: Paul Chapman Publishing.
- Plantenga, J., & Koopmans, I. (2002). Freistellungsregelungen für Sorgearbeit und ihre praktische Bedeutung im internationalen Vergleich. *WSI Mitteilungen*. 55, 161-169.
- Plantin, L, Månsson, S.A., & Kearney, J. (2003). Talking and Doing Fatherhood: On Fatherhood and Masculinity in Sweden and Britain. *Fathering*, 1, 1, 3-26.
- Pleck, E.H., & Pleck, J.H. (1997). Fatherhood ideals in the United States: Historical dimensions. In M.E. Lamb (Ed.). *The role of the father in child development*. (pp. 33-48). New York: Wiley.
- Pleck, J.H. (1997). Paternal involvement: Levels, Courses and Consequences. In M.E. Lamb (Ed.). *The Role of the Father in Child Development*. (pp. 66-103). New York: Wiley.
- Pringle, R. (1989). *Secretaries Talk. Sexuality, Power and Work*. London/New York: Verso.
- Remery, C., et al. (2000). *En als oma nu ook een baan heeft? De toekomst van de informele kinderopvang in kaart gebracht, (And what if grandma has a job too? The future of informal childcare mapped out)*. Den Haag: NIDI.
- RMO Advies. (2002). *Levensloop als perspectief*. The Hague: RMO.
- Roelofs, E. (1995). European Equal Opportunities Policy. In A. van Doorne-Huiskes, J. van Hoof & E. Roelofs, (Eds.). *Women and the European Labour Markets*. (pp. 122-142). London: Paul Chapman Publishing.
- Rostberg T., & Fridberg, T. (1998). *Caring for Children and Older people. A Comparison of European Policies and Practices*. Copenhagen: The Danish Institute of Social Research.
- Rubery J., Smith, M., Fagan, C., & Grimshaw, D. (1998). *Women and European Employment*. London: Routledge.
- Rutte, G., & Koning, J. (1998). *De supermarkt: 50 jaar geschiedenis*. Baarn: Uitgeverij De Prom.
- Sainsbury, D. (1996). *Gendering Welfare States*. London: Sage Publications.
- Sainsbury, D. (1999). *Gender and Welfare State Regimes*. Oxford: Oxford University Press.

- Salido, O. (2002). *Women's Labour Force Participation in Spain*. Madrid. Universidad Complutense de Madrid.
- Schippers, J.J. (2001). *De vraag naar diversiteit*. Inaugural lecture, 14 March 2001.
- SCP (2002). *Emancipatiemonitor*. The Hague: SCP.
- SCP (2002). *Sociaal en Cultureel Rapport 2000. Nederland in Europa*. The Hague: SCP.
- Seward, R.R., Yeatts, D.E., & Zottarelli, L.K. (2000). *Parental Leave and Father Involvement in Child Care: Sweden and the United States*. Paper presented at the international Sociological Association's Research Committee on Family Research's XXXVII Seminar. Uppsala, Sweden, June 2000.
- Seward, R.R., Yeatts, D.E., & Zottarelli, L.K. (1999). *International Efforts to Accommodate Employed Parents and Involve Fathers in Child Care: Parental Leave in Sweden, the United States, and Ireland*. Paper presented at the Sociological Association of Ireland's 20th Annual Conference, Belfast, Northern Ireland, May 8, 1999.
- Sociaal Economische Raad. (2001). *Levensloopbanen: gevolgen van veranderende arbeidspatronen*. The Hague: SER.
- Spaans, J. (1997). *Tussen wens en realiteit. Onderzoek naar de wijze waarop mannelijke werknemers hun deeltijdwens en/of wens tot calamiteitenverlof realiseren en de belemmeringen daarbij*. The Hague: Vuga.
- Spoorenberg, J. (1984). Bakerpraat of doktersadvies? Arbeidersvrouwen en zuigelingen- en verzorging in Amsterdam tussen 1900 en 1914. In A. Angerman, et. al. (Eds.). (1984). *Een tijdje van de sluier, vrouwengeschiedenis in Nederland*. (pp. 78-97). Amsterdam: SUA.
- Stavenuiter, M. (1993). Gerard Allebé, arts in Amsterdam. *Ons Amsterdam*, juli/augustus 1993, 182-186.
- Stavenuiter, M.M.J. (1998). Afstand of betrokkenheid? Vaderschap in de negentiende eeuw. *Kind en Adolescent*. 19, 1, 38-45.
- Sundström, M., & Duvander, A.Z.E. (2002). Gender Division of Childcare and the Sharing of Parental Leave among New Parents in Sweden. *European Sociological Review*, 18, 4, 433-447.
- Sunier, Th., Duyvendak, J.W., Saharso, S., & Steijlen, F. (Eds.). (1999) *Emancipatie en subcultuur*. Amsterdam: IPP.
- Valiente, C. (1998). "Género, mercado de trabajo y Estado de bienestar: el caso de España." In *Sociología del Trabajo* 32, 53-79.
- Veen, R., & Trommel, W. (1998). *The Dutch Miracle. Managed Liberalization of the Dutch Welfare State. A Review and Analysis of the Reform of the Dutch Social Security System 1985-1997*. London: Institute for Public Policy Research.

Veenis, E. (2000). *'Als het bedrijf er maar niet te veel last van heeft'. De invloed van het ouderschapsbeleid en de ouderschapscultuur van supermarkten en boekhandels op de combinatieproblemen van mannelijke en vrouwelijke werknemers met jonge kinderen*. Proefschrift Universiteit Utrecht.

Verdoorn, J.A. (1981). *Het gezondheidswezen te Amsterdam in de 19e eeuw*. Nijmegen: SUN.

Verhaar, O. (1991) Over de mogelijkheid en wenselijkheid van sekse-neutraal werk, *Tijdschrift voor Vrouwenstudies*, 12, 2, 216-229.

Verweij, A. (ed.) (1999). *Europees project 'Verzoening van arbeid en zorgverantwoordelijkheden' 1998-1999*. Utrecht: Vrouwen Alliantie voor Economische Zelfstandigheid en Herverdeling van Arbeid.

Villota P. de, & Ferrari, I. (2001). *The Impact of the Tax/benefit System on Women's Work*.

Online:

http://europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/women_work.pdf.

Vlasblom, J.D. (1998). *Differences in Labour Supply and Income of Women in the Netherlands and the Federal Republic of Germany. A Comparative Analysis of the Effect of Taxes and Social Premiums*. Ph.D thesis, University of Utrecht.

Vroom, B. de (2001). *The Changing Life Cycle Perspective in an Ageing Society. Some theoretical and empirical reflections*. Discussion paper, Conference Social Policy, Marginalisation, and Citizenship, Aalborg University Denmark, 2-4 November 2001.

Webster, J. (2001). *Reconciling Adaptability and Equal Opportunities in European Workplaces*. London: Research & Consultancy in Work & Employment.

Welzer-Lang, D. (Ed.). (2000). *Nouvelles approches des hommes et du masculin*. Toulouse: Presses Universitaires du Mirail.

Williams, C.L. (Ed.). (1989). *Doing "Women's Work": Men in nontraditional Occupations*. Amsterdam: Vrije Universiteit.

Winstead, B.A & Derlega, V.J. (1993). Gender and Close Relationships: An Introduction, in: *The Journal of Social Issues*, 49, 3, 1-10.

Zoutberg, R. (2003). Spaans uitgaansverbod voor mannen werkt niet. *Opzij*, 12, 75.

Zukin, S. (2004). *Point of Purchase. How Shopping changed American Culture*. New York and London: Routledge.

Colofon

financer	Community initiative ESF/EQUAL & the Ministry of Social Affairs and Employment
editors	Prof. dr. J.W. Duyvendak & dr. M.M.J. Stavenuiter
with the co-operation of	Prof. dr. J.J. Schippers, drs. I. Koopmans, dr. S.M.A. Nieborg, dr. R.A.L. Rijkschroeff, drs. H.R.A.M. Swinnen, drs. ing. N. Broenink, drs. M. Brugman, drs. M.H.R. Goewie, drs. D.J. Mak & drs. S.M. ter Woerds
design & production	FBGP 756459
layout	Verwey-Jonker Institute
translation	Attached BV; Michelle Reijtenbagh
photo	Hollandse Hoogte
published by	Ministry of Social Affairs and Employment - Department for the Coordination of Emancipation Policy & Verwey-Jonker Institute The Hague/Utrecht, 2004

The publication

The publication can be downloaded from the website: <http://www.verwey-jonker.nl>
The publication can be ordered at: <http://www.verwey-jonker.nl>, or by fax or e-mail: Verwey-Jonker Institute, Kromme Nieuwegracht 6, 3512 HG Utrecht, telefax +31(0)30-2300683, e-mail: secr@verwey-jonker.nl, Reference 'Working Fathers, Caring Men', your name, invoice address and delivery address.

ISBN 90-5830-158-3